

DÉLVIDÉKI SZEMLE

1944. JUNIUS

III. ÉVF. 6. SZÁM

Délvidéki Szellemi Találkozó*

HAZÁNK KULTURÁLIS ÉLETÉNEK fejlődésében a főváros mindent elszóró fölénye az első világháború utáni időben a nagy kultúrpolitikusnak, *Klebelsbergnek* kezdeményezése óta vesztített erejéből: a társadalom felismerte a mammut fővároson kívül létesítendő és tovább fejlesztendő kultúrcentrumok nagy jelentőségét. A kultúra kristályosodási központjai az egyetemi városok. A szegedi egyetem és a Szegeden működő főiskola, továbbá számos egyéb, a közköztudat és művelődést szolgáló intézménye mindenképpen hivatottá teszik Szegedet ennek a feladatnak megvalósítására. Ez nem jelenti azt, hogy Szeged gyámkodni akar a hozzátartozó vidék felett. Ellenkezőleg: segítő kezet akar nyújtani a földrajzi közelség, a népi együvé tartozás és az egymásrautaltság vonzó ereje által, aminek nagy jelentőségét éppen a mai időkben tapasztaljuk. *A vidéki kultúrcentrumok fejlesztése ma már kormányzati program* és ennek megvalósítását szolgálják egyebek között azok a tervek is, amelyek a közlekedési viszonyok javítására törekszenek. Meg kell szünnie annak az áldatlan állapotnak, hogy a fővárostól jóval meszebb fekvő helyekről könnyebben és gyorsabban lehessen a fővárosba jutni, mint a vidéki kultúrcentrumokba. Az egyetemi ifjúság irányításában is követnünk kell *Klebelsberg elgondolásait a rayonizálás* alkalmazásával, természetesen figyelembevéve a tanulás és tudományos kutatás szabadságának elveit. *A tájegységek kialakulását* hazánkban a trianoni kényszerbéke segítette elő, amely elsza-

* A Délvidéki Szemle-Társaság *Batizfalvy János* professzor kezdeményezésére és körültekintő szervezésében 1944. március 19. és 26.-a közt egy hétre tervezett *Délvidéki Szellemi Találkozó*-n kívánta a Délvidéknek külön és Szegeddel összefüggő problémáit kiváló írók és szakemberek bevonásával lehetőleg minél több oldalról megvitatni. Az itt élő nemzetiségek lelki összehangolódását is célzó vállalkozás a közbejött események miatt első megnyilvánulásával, a szegedi és délvidéki képzőművészek március 19.-én ünnepélyes formák közt megnyílt kiállításával elakadt. Szemlénk júniusi és júliusi számát azonban túlnyomó részt az anket kéziratban már beérkezett referátumainak és hozzászólásainak anyagából állíthattuk össze úgy, hogy az első füzetben a visszatért Délvidék problémái, a másodikban pedig a szegedi kulturális és tudományos életnek Délvidékkel összefüggő kérdései kerülnek tárgyalás alá. A Szellemi Találkozó szervezője a Délvidéki Szellemi Találkozó programjának előszavában ismertette az összejövétel célkitűzéseit, s az bevezetéssel szolgálhat a most következő számainkban közlendő tanulmányokhoz.

Szerk.

kitotta a *Felvidék*, *Erdély* és a *Délvidék* magyarságát. A más népekkel való együttélés sok olyan kölcsönhatást eredményezett a nyelv, a művelődés és a mindennapi élet terén, hogy ma már jogosan beszélhetünk felvidéki, erdélyi és délvidéki szellemről. A legerőteljesebb fejlődésnek kétségtelenül az erdélyi magyarság indult, és nagy kultúrája, irodalma, művészete követendő példa marad minden idők számára. A jugoszláv uralom alatt kisebbségi sorsba kényszerített magyarság életében is forradalmi változások következtek be. Ezeknek termékeként megszületett a sajátos délvidéki irodalom és délvidéki művelődés. Itt olyan jelenséggel állunk szemben, amelyet az anyaország magyarságának feltétlenül észre kell vennie! A *szellemi találkozó*nak az a feladata, hogy a Délvidéknek, mint tájegységnek irodalmi, művészeti, közművelődési és tudományos problémáit megismertesse az egész magyarsággal, rámutasson ennek a tájnak különleges viszonyaira, életére, feladataira és közelebb hozza a Délvidéken élő magyarságot a nagy magyar haza népéhez. Ennek a tájnak különleges szint ad az a körülmény, hogy a magyarság szinte mozaikszerű össze-visszaságban él együtt nagy területen idegenajkú népekkel: az együttélésnek hatása tagadhatatlan. Felismerhető a táj nyelvében is, és ma már megelégedéssel mondhatjuk, hogy ebből az együttélésből különleges délvidéki irodalom és kultúra fejlődött.

Az ankét egyik főfeladatául tűzte ki, hogy megismertesse a *délvidéki irodalom kibontakozását, mai állapotát, párhuzamba állítva Szeged irodalmi multjával és feladataival*. Irodalmi bemutató keretében meg akarjuk ismertetni hallgatóságunkkal a *délvidéki irodalom egy-egy kiváló művelőjének* legszebb alkotásait és ugyanakkor bemutatjuk *Szeged irodalmi büszkeségeinek műveit is*. A tájegység szellemi életének kiegészítéseként szemelvényeket adunk a magyarsággal együtt élő *nemzetiségek irodalmi alkotásainak* magyar fordításaiból is.

A művészeti kiállítás a *délvidéki magyar képzőművészet* legújabb alkotásait fogja szemléltetni, továbbá néhány a mai viszonyok között inkább *ötletszerűen* kiválogatott *nemzetiségi művészek* a munkáját. Ez a kiállítás nem törekszik a teljességre. Rajtunk kívül álló okokból nem is lehet ma tökéleteset összehozni, így tehát ez a rész csak körvonalakban érzékelteti a nemzetiségek művészeti alkotásait. Szeged művészeti kincseiből már többet tudunk nyújtani. Így bemutatjuk *Nyilasy műveinek gazdag gyűjteményét*, úgy ahogyan azt a szegedi közönség jóvoltából összeállíthattuk. Ugyanott kiállítást rendezünk a Dugonics Társaság írótagjainak műveiből is. Az élő és egyre nagyobb sikereket felmutató *szegedi modern képzőművészek* gyűjteményes kiállítása a szegedi művészetről kialakuló képet fogja teljessé tenni.

A *közművelődési ankétnak* az a feladata, hogy az anyaország magyarságával megismertesse azt a küzdelmes életet, amelyet a délvidéki magyarság az idegen impérium alatt folytatott népi művelődésének megmaradásáért és tovább fejlesztéséért. A *Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség nagy szervező munkájából* meg fogjuk ismerni azt a széleskörű és a magyarság életét minden ol-

dairól támogató tevékenységet, amellyel az elnyomatás ideje alatt leromlott, gazdaságilag és szellemileg háttérbe szorított magyarságnak felemelkedését és fejlődését szolgálja. A közművelődési ankét második része nagy vonásokban ismertetni akarja azokat a törekvéseket, amelyek a többségi nép részéről megnyilvánulnak a *nemzeti kisebbségek közművelődése* érdekében. Ennek a nagy problémának a megismertetése és délvidéki vonatkozásainak feltárása *elvi keretek* között az ankétnak egyik újszerű feladata.

A *tudományos ankét* programja sokrétű. Míg az irodalmi és közművelődési ankét a *táj és irodalom, a táj és művészet, valamint a táj és művelődés* vonatkozásait tárgyalja, addig a tudományos ankét a *tudományok tájhoz kötött problémáit* fogja feltárni. A Délvidék egyeteme Szegeden van, természetszerűleg ide törekszik a Délvidék tanulni vágyó ifjúsága. Innen kell kiindulniok azoknak a tudományos indításoknak, amelyek a táj problémáinak felkutatását szolgálják. Egy pillanatig sem kívánjuk ezzel azt mondani, hogy Szeged diktatórikus eszközökkel akarná a kérdéseket megoldani. Minden törekvést, amely a Délvidéken jelentkezik irodalmi, művészeti, közművelődési vagy tudományos vonatkozásban, nagy örömmel fogunk üdvözölni és a magunk erejéből támogatni. Szegednek csak az lehet a hivatása, hogy különleges adottságai folytán, amelyek egyetemi és főiskolai város jellegéből következnek, egységbe foglalja és szellemi erőivel támogassa a Délvidék népének az egyetemes nemzeti kultúra szolgálatában kifejtendő törekvéseit.

* * *

A SZELLEMI TALÁLKOZÓ nagy terve csak részben valósulhatott meg a délvidéki magyar s nemzetiségi, valamint szegedi képzőművészek tárlatán; az irodalmi, közművelődési és tudományos ankét összegyűjtött gazdag anyagának feltárása és megvitatása elmaradt, mert útját állta a történelem. A nagy cél és a nemes szándék emlékeit kéziratok őrzik. Hogy el ne kallódjának, nyom nélkül el ne vesszenek a nagy idők sodrában, e hasábokon rendben közreadjuk őket. Hisszük, hogy a nemes szándékot így is igazolják a déli végek sorsát szívéükön viselő olvasók előtt és a magyar meggyőződéssel kitűzött célt is szolgálják majd az elkövetkezendő békésebb időben.

BATIZFALVY JÁNOS